

‘We hebben verhalen nodig om onze verwarring te ontrafelen. We hebben verhalen nodig waarmee we ons gevoel voor goed en kwaad ijken. We hebben verhalen nodig om te laten zien wat het betekent om mens te zijn.’

- Renate Dorrestein

Inhoud

Voordat je dit boek gaat lezen	9
Het begin	15
De vertwijfeling	45
Dóórschrijven	85
Afronden	113
Loslaten	125
Dankwoord	137
Over de auteur	141

Voordat je dit boek gaat lezen

Waarschijnlijk schrijf je een boek. Of je kent iemand die dat doet die je dit boekje cadeau wilt geven (*wise people do wise things*). Hoe dan ook, fijn dat je het in handen hebt.

Als je meer boeken hebt zien sterven dan geboren zien worden – en dat geldt voor heel veel mensen die dromen over het schrijven van een boek – is het tijd voor een vroedvrouw. Eentje die verhalen het levenslicht laat zien. Want een boek dat blijft hangen tussen de benen, ziet de wereld niet. Je zult moeten blijven persen. Dat is wellicht een onaangename aanblik. Niet iedereen wordt geboren met een pakketje moed, volharding en een dijk van een schrijfconditie. Toch zou het met liefdevolle aanmoedigingen zomaar eens kunnen lukken; een boek dat leven ademt.

Sinds 2013 begeleid ik autobiografische schrijvers naar de structuur van hun boek. Structuur doet iets, het geeft houvast. En houvast geeft vertrouwen. Zie het als talloze richtingaanwijzers voor je te schrijven verhaal. Liever te veel dan te weinig. Het zorgt ervoor dat schrijvers niet verdwalen op het mistige pad dat schrijven soms is. Weten dat je goed zit loopt een stuk fijner, en vooral: rustiger. Toch er is meer nodig om een boek het levenslicht te laten zien.

Sommige schrijvers focussen zich slechts op het puntje van de ijsberg – de tekst die de lezer gaat lezen als het boek straks af is – terwijl er een enorme diepte schuilt in autobiografische verhalen. Dat wat je niet ziet, vertaalt zich dikwijls onderhuids in verstikkende twijfels, angst, vastlopen, uitstellen, willen opgeven, de haren uit je kop willen trekken en wat al niet meer, omdat het je niet lukt. Omdat de moedeloosheid toeslaat.

Voordat je het weet, voel je je als een te zwaarbeladen schip dat tegen een ijsschots beukt, nog ver voordat je de kade hebt bereikt om het verhaal af te leveren bij je lezers. Je zal de eerste niet zijn.

Niet alleen het schip is dan te zwaar beladen, maar de hart-hoofd-hand-verbinding is uit beeld bij de schrijver.

Om de onderhuidse ijsschots naar de oppervlak-

te te halen, bewandel ik sinds een paar jaar het pad van spiritualiteit en filosofie. Zo volgde ik op een dag een Tibetaanse klankschaaltraining.

Sindsdien gebruik ik visualisaties, muziek en de klankschaal tijdens het begeleiden van schrijvers in Spanje en zitten er regelmatig deelnemers onder de kruin van een eeuwenoude olijfbom in Andalusië, waar ik de klopper op de schaal sla en zij de gong te horen krijgen, met op de achtergrond vogelgeluiden en de zon op hun blote huid.

Voor meer dan de helft van hen zorgt de klankschaal ervoor dat ze in de stilte kunnen afdalen naar zichzelf. Tranen vloeien over wangen, lijven worden wakker geschud, gesloten ogen worden betoverd door de ochtendzon. De magie doet telkens weer zijn werk. Verhalen stromen letterlijk van binnen naar buiten; twijfels worden beslecht, angsten overwonnen en het uitstellen onderuitgehaald. Er komt lichtheid, de mist trekt op en er ontstaat in hen ruimte om (verder aan) hun verhaal te schrijven.

Nu is er een kleine uitdaging: ik kan hier, op deze papieren plek, geen visualisaties doen of een klankschaal voor je aanslaan. Wat ik wél kan doen, is je woordelijk aanmoedigen in je schrijven. Een gevoelige snaar raken, een eerlijk woord bieden over schrijverschap of een inspirerend verhaal met je delen. Dit boek bestaat uit aanmoedigingen, het zijn

verhaaltjes die je los kunt lezen. Ze werken het best als je ze stuk voor stuk tot je neemt, in plaats van de hele rijstafel binnen het uur te verorberen. Lees diagonaal, blader, lees hapsnap. Leg het weg. Pak het op als je het (weer) nodig hebt ter inspiratie. Houd het bij je.

Verwacht trouwens geen schrijftips, daar zijn andere boeken voor. Ik wil het maar gezegd hebben.

In deze aanmoedigingen volg ik het schrijfproces. Het boek is daarom simpelweg ingedeeld in vijf delen: het begin, de vertwijfeling, dóórschrijven, afronden en loslaten van je verhaal. Wat trouwens niet wil zeggen dat de vertwijfeling niet toe kan slaan aan het begin of bij het loslaten van je verhaal.

De aanmoedigingen gaan over jou en over alles wat je meebrengt naar de schrijftafel. Je hart, je hoofd, je handen, en hoe ze verbonden zijn met elkaar.

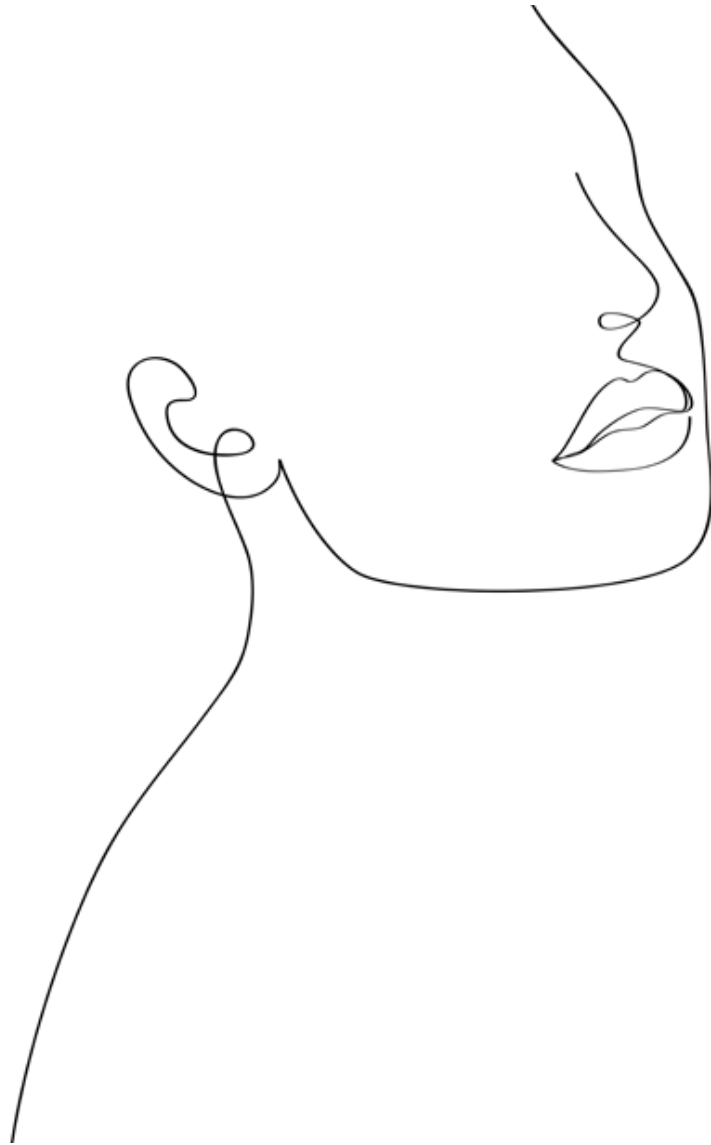
Het zal zwaar worden, je zult misschien willen opgeven of je komt terecht in drijfzand vol twijfels. Daarom steek ik je graag een hart onder de riem en citeer ik Phil Bosmans, pater en schrijver:

*Juichen om een kind,
is juichen om een leven.*

Ik juich voor jou.

Brenda van Es

Schrijfcoach, auteur
www.100jaarnavandaag.com

Het begin

Schrijven is geven

Wat jij doet door je boek te gaan schrijven, is geven. Je geeft jouw woorden aan anderen. Dat is van onschatbare waarde. En daarom dank ik jou, zwoegende schrijver, bij voorbaat,

voor al die uren die je aan je schrijftafel zit,
voor al die dagen dat jij tikt, zwoegt, zoekt,
dat je opduikt, teruggaat en herinneringen afstruint.

Dat je alles ontwart en spint tot jouw verhaal.

Je bent nu al geweldig!

Bloemen

Omdat het niet anders kan, doe ik het zo. Ik zet woordelijk een boeket op je schrijfplek.

Zie je die lange, kale steel? Die wordt ook wel Naked Lady genoemd, het is de amaryllis. Omdat ik je bewonder voor je **toewijding** aan je boekproject. In het rood, de kleur van liefde en passie.

Die fuchsiaroze bloem is de Karthuizer anjer. Als je geluk hebt, kom je die in het wild tegen op de zandgronden in de omgeving van Haarlem. Hij staat voor toewijding, maar vooral voor **grilligheid**. Dat kan je zomaar overvallen ergens in je schrijfproces en dat mag.

Dan de camelia, zij brengt geluk. **Schrijfgeluk** hoop ik! Komt uit Japan en China. Wij werden in 1692 via de VOC met deze schoonheid van geluk opgescheept.

De stervormige exemplaren zijn clematissen in lila en violetblauw. Ze staan bekend als snelle groeiers en dat gun ik jou ook, dat je **groeit in je schrijverschap** (hoeft niet snel, neem je tijd). Clematissen zijn hongerig en dorstig. Regelmatig voeden dus.

‘ Een
zonsondergang,
een vlucht
vogels, een groen
bos: ze trekken
je weg van het
gevoel dat jij
het centrum
bent van het
universum.
En dat geeft rust. ’

- Gary Ferguson, schrijver

Als een paardenbloem

Vlak nadat de bijen nectar en stuifmeel uit de paardenbloemen hebben gehaald om andere bloemen te bestuiven, verwelken de blaadjes en gaat de bloem dicht. Langzaam veranderen ze in een vruchtpluis. Een doorzichtige, grijze bol kiemkrachtig zaad wordt verspreid door een zucht van de natuur of van een kind. De pluisjes leggen kilometers af. Een maagdelijke voortplanting.

Schrijvers ontvangen, mits ze ervoor open staan, ook zulke zuchten. Loskomend door slechts een vleugje wind vliegt een creatie weg en komt het ergens aan. Ze bonkt op een deur, landt in een hoofd of er dwarrelen woorden door jouw vingers naar het papier. Vanuit het ogenschijnlijke niets. Een prachtig gegeven, vind je niet?

Zo simpel kan het soms zijn.
Een zucht is alles wat nodig is.

Dus zucht.
Diep.
En blaas...

Kan iedereen een boek schrijven?

Het is alweer een tijd geleden dat ik een journalist sprak die mij in minstens drie verschillende vormen dezelfde vraag stelde.

‘Maar niet iedereen kan een boek schrijven, toch?’

‘En kan iedereen dan een boek schrijven volgens jou?’

‘Dus jij geeft structuur, maar dan moeten de woorden nog naar het papier gebracht worden. Dat lukt niet iedereen denk ik?’

Ze solliciteerde naar een antwoord, terwijl ik haar al drie keer had geantwoord dat elk boek een andere schrijver zoekt. Was ze zoekende naar een titel voor boven haar verhaal: ‘Niet iedereen kan schrijven’? Ik zag de chocoladeletters al prijken boven het artikel.

Schrijven is kunstenaarschap. Kan een kind kunst maken? Ja. Kan een volwassen kunst maken? Ja. Iedereen kan het, maar de vraag is hoe en óf je je wilt ontwikkelen. Welke technieken je wilt leren. Hoe je ze inzet.

In de schrijverij ben ik wars van alles wat gaat over dat je iets niet kunt. Het gaat erover dat je het wilt. Want van daaruit schrijven zorgt ervoor dat je hoe dan ook een boek schrijft waar jij 100% achter staat.

En daar mocht de journalist het mee doen.

Een boek maak je niet alleen

Hoeveel mensen heb je nodig om jouw boek daadwerkelijk op de boekenplank te krijgen? Heb je enig idee?

Als een klassieke uitgeverij je boek uitgeeft, zijn er misschien wel zeventien paar professionele handen (ogen) doorheen gegaan. Dat is voor de gemiddelde boekschrijver die zelf uitgeeft niet te doen; het zou een boek van duizenden euro's worden voordat er ook maar één exemplaar is gedrukt. Gelukkig kun je tegenwoordig ook zelf je boek uitgeven en een boekteam samenstellen, bestaande uit professionals en mensen uit je omgeving die je willen helpen. Dan is het wel zo handig dat je een idee hebt aan wie je allemaal kunt denken.

Denk aan een schrijfcoach, jouw redacteur.
Een schrijfbuddy met wie je schrijfmeters maakt.
Je partner, vrienden, familie en anderen die iets voor je kunnen en willen betekenen in het boekproces.
Een stuk of drie meelezers.
Een fotograaf voor je auteursfoto.
Iemand die door je tekst gaat, voordat je die naar de eindredacteur stuurt.
En nog eentje. En nog eentje. Misschien nog wel eentje.

Een eindredacteur.
Een vormgever.
Een drukker.

Geniet van al die mensen die jou helpen bij het schrijven van je boek. Je bent het zo waard!

Maak je verhaal tam

Ronddwalen in je schrijven is het mooiste wat je kunt doen. Maar **verdwalen** is iets anders. Dat betekent dat je de weg kwijtraakt, het spoor bijster bent, dat er afstand is tussen jou en je boek. En dan zit er maar één ding op. Je er opnieuw mee verbinden.

Misschien ben je gaan schrijven zonder dat je ten diepste hebt gevoeld waarom je dit verhaal te vertellen hebt. Dat je niet zo goed weet vanuit welk vaatje liefde jij altijd kunt tappen om je schrijven áán te houden. Terwijl ik dit schrijf denk ik aan *De Kleine Prins* van Antoine de Saint-Exupéry. Het boek staat vol waardevolle levenslessen. Zoals het verhaal waarin de vos de kleine prins uitlegt wat tam maken is, en dat dat gaat over verbinden. Het gaat zo:

‘Alsjeblieft, wil je me tam maken?’ zei de vos. ‘Alleen de dingen die je tam maakt, leer je kennen,’ zei hij tegen de kleine prins. ‘De mensen hebben geen tijd meer iets te leren kennen. Ze kopen dingen kant en klaar in de winkels.’ (..iets verderop in de tekst...) *‘Ik ben voor jou een vos als alle andere vossen. Maar als je me tam maakt, dan zullen we elkaar nodig hebben. Dan ben je voor mij de enige op de wereld en ben ik voor jou de enige op de wereld.’*

Verderop in het verhaal legt de vos de kleine prins uit hoe tam maken werkt:

‘Je moet véél geduld hebben,’ antwoordde de vos. *‘Kijk, je gaat eerst een stukje van me af in het gras zitten. Ik bekijk je eens tersluiks en jij zegt niets.’*

Iets later legt hij uit waarom rituelen er moeten zijn:

‘Als je bijvoorbeeld telkens om vier uur ’s middags komt, begin ik om drie uur al gelukkig te worden. Als je op een willekeurige tijd komt, dan weet ik nooit hoe laat ik mijn hart klaar moet maken. Rituelen moeten er zijn.’

Een boek schrijven is iets waar niemand anders dan jij verantwoordelijkheid voor draagt. In die zin kan zelfs je schrijfcoach je niet redden. Al schrijvend zul je elke letter, elke zin, elke alinea uit jezelf moeten halen. Je met het verhaal verbinden is dus bittere noodzaak. Mocht je het idee hebben dat je elke dag stuiterend en vol zin aan je bureau zult zitten, dan prik ik de zeepbel bij deze kapot. Soms zit je er omdat je nu eenmaal áltijd die pen in je handen hebt om zeven uur in de ochtend. Omdat je áltijd een

De herfst

De herfst laat verhalen waaien. Ze stuiven recht en vol overgave op ons af, of ze worden kilometers ver weg geblazen. Een tussenweg lijkt er niet te zijn.

Noten vallen van de boom en worden geraapt en gekraakt. Andere blijven liggen, rotten weg en worden opgenomen in de vochtige aarde, waar ook de pastinaak, aardappels en spruitstengels groeien.

Diepgewortelde boomstammen blijven staan, maar takken breken af door stevige najaarsstormen. De wind blaast regelmatig verhalen een andere richting uit dan gedacht.

Niemand weet waar het heen gaat.

Zelfs jij niet.

De vertwijfeling

Als, dan

‘Wat wil je schrijven?’

‘Ach, het is zo veel, eerst structuur. Als ik goed weet wat ik wil, dán ga ik schrijven, dan kom ik bij je.’

Maria is niet de eerste die het heeft over ‘als... dán ga ik beginnen’, ‘dán kom ik bij je’. Natuurlijk mag je jezelf tijd geven om je verhaal te laten rijpen, dat hoort erbij. Maar dromen zonder bewegen is als een wind die niet waait.

Zeggen dat je eerst nog dit of dat moet, heeft geen enkele zin. Blijf niet hunkerend kijken naar de snoep-pot op de bovenste plank, maar pak een stoel, ga erop staan om erbij te kunnen en draai de deksel open.

Blijf bewegen richting je droom. Zorg dat je er ook in je lijf contact mee hebt. Voel hoe het vóélt. Hoor hoe het klinkt. Ontmoet mensen die je bij de verwezenlijking gaan helpen. Klinkt cliché, maar het is precies wat het is.

En lief mens, de structuur van je boek, daar heb je allang iemand voor gevonden (moi). In vier dagen is het gepiept (als je echt wilt). Tot zover de reclame in dit boek.

De weg ontvouwt zich als je hem bewandelt.

Herkenning is noodzaak

‘O, ik ben de enige niet!’ Voor een schrijver is herkenning geen opluchting, maar noodzaak.

Het is fijn te weten dat je niet enige bent die halverwege hoofdstuk drie roept: ‘Waar ben ik in hemelsnaam aan begonnen!’ Om vervolgens het liefst het boek uit het raam te smijten, omdat je terechtgekomen bent in een centrifuge van wanhoop en je een ongeluk twijfelt over elke zin.

Schrijven was toch leuk, denk je nog.

Voorkomen dat je muurvast loopt, kan alleen als je dwars door de twijfels en misère heen schrijft. Laat ik het zo zeggen: als je op reis gaat, heb je ook de hagelwitte stranden die je op internet zag op je netvlies. Niet de reis ernaartoe.

Je denkt niet aan de uren die je moet vliegen. Om vervolgens in een gammele taxi te stappen – praktisch zonder bodem, je vindt het nu nog avontuurlijk – naar een wankel houten vissersbootje – waar je opmerkt dat de zwemvesten ontbreken – waarmee je minstens drie kwartier over metershoge golven zult klappen met een tandeloze schipper aan het roer, en met een beurs stuitje uit zult stappen. Daarna mag